

VAKARIENĖ

Herman
Koch
vakarienė

baltos lankos

Žavus vaikiną Edis. Ko lauki, mesk žalią.

Ponas Pinkas. Aš neduodu arbatpinigių.

Žavus vaikiną Edis. Kaip suprast, neduoti arbatpinigių?

Ponas Pinkas. Manau, kad tai nesąmonė.

QUENTIN TARANTINO „PASIUTĘ ŠUNYS“

APERITYVAS

1

Rengėmės vakarieniam restorane. Neminėsiu, kokiame, nes kitą kartą į jį, ko gero, prigužės žmonių, trokštančių pasižiūrėti, o gal ir vėl ten sėdime. Seržas rezervavo staliuką. Tą jis daro visuomet – rezervuoja. Tai vienas iš tų restoranų, į kurį reikia paskambinti prieš tris mėnesius – ar prieš šešis, ar prieš aštuonis, jau pamečiau skaičių. Man pačiam visiškai neįdomu, kur vakarieniausiu vieną ar kitą vakarą po trijų mėnesių, bet, atrodo, esama žmonių, kuriems tai nesudaro sunkumų. Kai istorikai po kelių šimtmečių panūs sužinoti, kaip atsilikusi buvo žmonija dvidešimt pirmo amžiaus pradžioje, jiems pakaks žvilgtelėti į vadinamųjų madingų restoranų kompiuterius, kadangi, kaip atsitiktinai sužinojau, visi tie duomenys yra saugomi. Jeigu ponas L. pereitą sykį buvo pasirengęs tris mėnesius laukti stalelio prie lango, tai šįsyk palauks ir penkis mėnesius stalelio prie tualetu – tokiuose restoranuose tai vadinama „kliento duomenų pildymu“.

Seržas niekuomet nerezervuoja prieš tris mėnesius. Seržas rezervuoja tą pačią dieną, jo žodžiais, tai lyg sportas. Kai kurie restoranai visuomet palaiko laisvą stalėlį tokiems žmonėms kaip Seržas Lomanas, o šis restoranas yra vienas iš tokių. Vienas iš daugelio, tiesą sakant. Norėčiau žinoti, ar visoje šalyje rastume bent vieną restoraną, kurio darbuotojai

nepastirtų it baslį prariję telefonu išgirdę Lomano pavardę. Suprantama, pats jis neskambina, paveda tai atlikti savo sekretorei arba vienam iš artimiausių bendradarbių.

– Nesirūpink, – ištarė jis, kai prieš keletą dienų kalbėjomės telefonu. – Ten mane pažįsta, tikrai suorganizuosiu stalelį.

Tik paklausiau, ar pasiskambinsime vieni kitiems, jeigu nebūtų vietų, ir kur tokiu atveju galėtume nueiti. Kitame gale jo balsas nuskambėjo šiek tiek atlidžiai, bemaž galėjau matyti, kaip jis pakraipo galvą. Sportas.

Vienam dalykui šįvakar nebuvo nusiteikęs. Nenorėjau būti drauge, kai restorano savininkas arba tą vakarą dirbantis atsakingas asmuo kaip senas pažįstamas sutiks Seržą Lomaną ir kai padavėjai palydės jį prie gražiausio stalelio sodo pusėje, o pats Seržas elgsis taip, lyg visa tai nieko nereiškia, mat širdies gelmėje jis visada išlieka paprastas vaikinasis ir todėl ypač laisvai jaučiasi tarp kitų paprastų žmonių.

Todėl pasakiau jam, kad pasimatysime restorane, o ne kavinėje prie kampo, kaip jis buvo pasiūlęs. Kavinėje, kurioje taip pat lankosi daug paprastų žmonių. Seržas Lomanas įeis ten tartum paprastas vaikinasis, nutaisęs išraišką, kuri bylos: tegu tik visi tie paprasti žmonės ir toliau šnekasi ir elgiasi taip, lyg jo čia nebūtų, – viso to nė už ką nebuvo nusiteikęs šįvakar išvysti.

Kadangi restoranas yra vos už keleto gatvių nuo mūsų namų, nusprendėme eiti pėsčiomis. Tad pražingsniavome ir pro kavinę, kurioje nepanorau susitikti su Seržu. Buvau apkabinęs savo žmoną per liemenį, o jos ranka lindėjo kažkur po mano švarku. Ant kavinės fasado švietė kaitri raudona ir balta ten pilstomo alaus reklama.

– Mes per anksti, – tariau. – Tikriau, jeigu kaip tik dabar atsidursim viduj, būsim baisiai jau tiksliai laiku.

„Mano žmona“ – daugiau taip nesakysiu. Ji vardu Klere. Jos tėvai buvo ją pavadinę Mari Klere, bet paaugusi mergaitė nenorėjo būti vadinama kaip žurnalas*. Retsyškiais, kad paerzinčiau, pavadinu ją Mari. Bet retai sakau „mano žmona“ – kartais oficialiomis progomis, tokiuose sakiniuose kaip „Mano žmona šiuo metu negali prieiti prie telefono“ arba „Mano žmona visgi yra tikra, kad rezervavo kambarį su vaizdu į jūrą“.

Tokiais vakarais kaip šis mudu su Klere mėgaujamės akimirkomis pabūti dviese. Tada rodosi, kad viskas dar prieš akis, netgi dingteli, kad sutarta vakarienė yra klaida, o mudu tiesiog išėjome dviese pasivaikščioti. Jeigu man reikėtų

* *Marie Claire* – mėnesinis moterų žurnalas, leidžiamas Prancūzijoje ir kitose šalyse įvairiomis kalbomis. (Čia ir toliau – vert. past.)

pateikti laimės apibrėžimą, jis būtų toks: laimei pakanka pačios savęs, jai nereikia liudininkų. „Visos laimingos šeimos panašios viena į kitą, kiekviena nelaiminga šeima yra nelaiminga savaip“* – tokia pirmoji Tolstojaus *Anos Kareninos* eilutė. Prie šito norėčiau pridurti dar daugiau, kad nelaimingos šeimos – o nelaimingose šeimose pirmučiausia nelaimingi sutuoktiniai – niekaip negali apsieiti pačios. Kuo daugiau liudininkų, tuo geriau. Nelaimė visada ieško draugijos. Nelaimė negali pakelti tylos, ypač tos nepatogios tylos, kuri stoja, kai esama vienumoje.

Tad kavinėje, sulaukę savo užsisakyto alučio, mudu su Klere vienas kitam nusišypsojome žinodami, kad netrukus visą vakarą praleisime sutuoktinių Lomanų draugijoje, kad būtent ši akimirka yra gražiausia per visą vakarą ir kad paskui viskas tik riedės nuokalnėn.

Nenorėjau vakarieniauti restorane. Apskritai nemėgstu to daryti. Susitarimas pavakarieniauti artimiausiu metu yra pragaro prieangis, o atėjęs vakaras – pats pragaras. Jo pradžia – jau rytas prie veidrodžio galvojant, ką apsvilkti, skustis ar gal nesiskusti. Viskas tik dėl pozos: suplyšę ir dėmėti džinsai į akis krinta nė kiek ne mažiau nei išlyginti marškiniai. Jeigu pasirinksi vienos dienos barzdą, vadinasi, patinęjai nusiskusti; dviejų dienų barzda neišvengiamai iššauks klausimą, ar tai yra naujojo įvaizdžio dalis; o trijų arba senesnė barzda yra žingsnelis į visišką apsileidimą. „Ar tau tikrai viskas gerai? Juk nesergi ar panašiai?“ Kad ir kaip pasielgtum, nesi laisvas. Skutimasis taip pat yra poza. Šis vakaras tau aiškiai buvo

* Iš rusų kalbos vertė Pranas Povilaitis.

toks svarbus, kad pasivarginai nusiskusti, taip ir matai kitus galvojant – nusiskutęs tikrai pralaimi santykiu 1:0.

Ir dar yra Klerė, kad tokiais vakarais kaip šis man primintų: tai ne paprastas vakaras. Klerė sumanesnė už mane. Sakau tai ne iš glebių feministinių įsitikinimų, ne dėl noro įsiteikti moterims. Taip pat niekada netvirtinsiu, kad moterys „apskritai“ yra sumanesnės už vyrus. Ar jautresnės, ar turinčios stipresnę intuiciją, ar kad jos „stovi gyvenimo centre“ ir viso to kito šlamšto, kuris, kaip paaiškėja perleidus per sietą, dažniau yra skelbiamas vadinamųjų jautruolių vyrų nei pačių moterų.

Klerė tiesiog sumanesnė už mane, ir sąžiningai sakau, kad man prireikė laiko tai pripažinti. Pirmaisiais mudviejų pažinties metais ji man atrodė gana protinga, tačiau normaliai protinga; tiesą sakant, būtent tokio protingumo, kokio būtų galima tikėtis iš mano moters. Juk su kvaila moterimi nebūčiau ištvėręs ilgiau kaip mėnesį? Tad bet kuriuo atveju Klerė yra tokia protinga, kad po mėnesio vis dar buvau su ja. Ir dabar, beveik po dvidešimties metų, vis dar esu.

Gerai, žodžiu, Klerė sumanesnė už mane, tačiau tokiais vakarais kaip šis ji vis dėlto visada teiraujasi mano nuomonės apie tai, ką jai apsirengti, kokius auskarus įsiverti, plaukus susikelti ar ne. Auskarai moterims bemaž tas pats, kas skutimasis vyrams: kuo jie didesni, tuo svarbesnis, šventiškesnis vakaras. Klerė turi auskarų kiekvienai progai. Būtų galima tarti, kad nesumanu būti tokiai netikrai dėl savo drabužių. Bet aš į tai žiūriu kitaip. Būtent kvaila moteris manytų galinti susitvarkyti pati viena. Ką vyras supranta apie tokius dalykus? – manytų kvailoji moteris, ir tuomet pasirinktų klaidingai.

Kartais pamėginu įsivaizduoti, nejaugi Babetė šitaip kada nors klausinėja Seržo Lomano, ar apsvilko tinkamą suknelę. Ar jos plaukai ne per ilgi. Kaip Seržui patinka jos bateliai. Ar kulniukai ne per žemi? O gal kaip tik per aukšti?

Ir išsyk tame mano vaizdinyje kažkas užstringa, kažkas darosi absoliučiai neįsivaizduojama. „Ne, juk gerai ir taip“, – girdžiu sakant Seržą. Bet jis tik pusiau čia, tai jo iš tiesų nedomina, o dar daugiau: net jeigu jo žmona apsirengtų ir netinkamą suknelę, vis tiek visi vyrai atsisuktų jai einant pro šalį. Juk viskas jai tinka. Ko gi ji zirzia?

Tai nebuvo kavinė „ant bangos“, į ją nesirinko madingi tipai – ne *cool*, pasakytų Mišelis. Didžiąją daugumą sudarė paprasti žmonės. Ne vien senimas arba jaunimas, visko po truputį, tiesą sakant, bet pirmučiausia paprasti žmonės. Tokios turėtų būti visos kavinės.

Buvo tiršta. Mudu stovėjome vienas šalia kito, prie vyrų tualetų durų. Vienoje rankoje Klerė laikė savo bokalą, kitos rankos pirštais švelnutėliai įgnybė man į riešą.

– Nežinau, – tarė ji, – bet pastaruoju metu man susidaro įspūdis, kad Mišelis elgiasi keistai. Arba ne keistai, bet kitaip nei paprastai. Ar tau irgi taip atrodo?

Mišelis – mūsų sūnus. Kitą savaitę jam sueis šešiolika. Ne, daugiau vaikų mes neturime. Į pasaulį paleisti vienintelį vaiką nebuvo iš anksto parengtas planas, bet tam tikru metu dar vienam jau tapo tiesiog per vėlu.

– Taip? – tariau aš. – Gali būti.

Negalėjau pažvelgti į Klerę – mudu pernelyg gerai vienas kitą pažįstame, akys būtų mane išdavusios. Todėl apsimečiau apžiūrinėjantis kavinę ir su nepaprastu malonumu stebintis į gyvus pokalbius įsitraukusių paprastų žmonių spektaklį.

Buvau patenkintas, kad pasiekiau savo ir kad su Lomanais susitarėme susitikti ne čia, o tiktai restorane; mintyse regėjau Seržą, tą jo povyžą duryse, jo veido išraišką, kuria jis paprastus žmones ragina toliau daryti ką darius ir nekreipti į jį dėmesio.

– Ar jis tau nieko nesakė? – paklausė Klerė. – Turiu omeny, judu su Mišeliu kalbatės apie kitus dalykus nei aš. Gal kas nors dėl mergaitės? Kas nors, ką jis lengviau pasipasakoja tau?

Mudviem teko pasitraukti į šalį, nes vyrų tualetu durys atsivėrė, taigi dar labiau priartėjome vienas prie kito. Pajutau Klerės bokalą tukstelint, šiam prisiglaudus prie manojo.

– Gal kas nors dėl mergaičių? – dar sykį paklausė ji.

O, kad tai būtų tiesa, negalėjau nustygti negalvojęs. Kas nors dėl mergaičių... kaip tai būtų gera, normalu ir gera, įprastas paauglio elgesys. „Ar gali Šantalė / Merelė / Roza likti nakvoti?“ „O ar jos tėvai apie tai žino? Jeigu Šantalės / Merelės / Rozos tėvai sutinka, mes irgi neprieštaraujame. Jeigu tik galvosi apie... jeigu tik būsi atsargus... na, pats žinai, to jau turbūt nebereikia tau sakyti. O gal? Mišeli?“

Gana dažnai į namus ateidavo mergaičių, viena gražesnė už kitą, jos sėdėdavo ant minkštasuolio arba virtuvėje prie stalo ir mandagiai pasisveikindavo, man grįžus namo. „Laba diena, pone.“ „Nereikia į mane kreiptis *pone*. Arba *jūs*.“ Taigi paprašytos kokį kartą jos pasakydavo man „tu“ ir „Polai“, bet po keleto dienų vėl sveikindavosi „jūs“ ir „pone“.

Kartais kuri nors paskambindavo telefonu, ir aš, teiraudamasis, gal galėčiau ką nors perduoti Mišeliui, užsimerkęs stengdavosi mergaitės balsą kitame laido gale (jos retai pasisakydavo savo vardą, skubėdavo paklausti: „Ar galima Mišelį?“) susieti su matytu veidu. „Ne, tikrai nereikia, pone. Tik

jo telefonas buvo išjungtas, todėl pabandžiau paskambinti į jūsiškį.“

Vieną sykį man pasidingojo, bene įeidamas vidun užklupau juos, Mišelį ir Šantalę / Merele / Rožą, kažką darant; tartum jiedu ne taip jau nekaltai, kaip atrodė, ten sėdėjo per MTV žiūrėdami „The Fabulous Life“: lyg ką tik buvo prisiglaudę vienas prie kito, bet išgirdę mane pareinant staigiai susiklostė drabužius ir pasitvarkė plaukus. Kažką išdavė Mišelio skruostų raudonis – kažką aistringai, kaip pamaniau.

Bet jeigu sąžiningai, tai neturėjau menkiausio supratimo. Galbūt iš tiesų nieko nevyksta, ir visos tos gražios mergaitės į mano sūnų pirmiausia žiūri kaip į gerą draugą: mielą, gana gražų berniuką, su kuriuo jos gali pasirodyti vakarėlyje, – berniuką, kuriuo pasitiki, nes jis kaip tik nėra tipas, kuris įkyriai trokšta visko iškart.

– Ne, nemanau, kad čia įsipainiojusi mergaitė, – tariau, šįkart žiūrėdamas tiesiai į Klerę. Štai varžančioji laimės pusė – viskas prieš akis lyg ant stalo atversta knyga: jeigu būčiau ilgiau delsęs į ją pažvelgti, ji tikrai būtų supratusi, kad kažkas darosi – dėl mergaičių ar kas dar rimtesnio. – Manau, tai dėl mokyklos, – pasakiau. – Jis ką tik įveikė tą kontrolinių atsitiktumų savaitę, mano nuomone, tiesiog pavargo. Matyt, ne visai įvertino, kaip sunku mokytis ketvirtoje klasėje*.

Ar tai nuskambėjo įtikinamai? Ir svarbiausia: ar aš įtikinamai pažvelgiau? Klerės žvilgsnis šaudė nuo kairės mano akies prie dešinės; paskui ji pakėlė ranką aukštyne prie mano marškinių apykaklės, tarsi kas nors dar ten būtų buvęs negerai,

* Ketvirtoji vidurinės mokyklos klasė Nyderlanduose atitiktų vidurinės mokyklos Lietuvoje 9 ar 10 klasę.

ką dabar dar buvo galima atitaisyti, kad netrukus restorane nepasirodyčiau kaip mulkis.

Ji nusišypsojo ir uždėjo savo plaštaką išplėstais pirštais man ant krūtinės, jaučiau dviejų pirštų galiukus ant savo odos, toje vietoje, kur buvo atsegta viršutinė marškinių saga.

– Gal ir taip, – tarė ji. – Tik, manau, abu turime būti budrūs, kad vienu metu jis apskritai nesiliautų mums ką nors pasakoti. Kad mudu prie to nepriprastume, turiu omenyje.

– Tai žinoma. Bet šitokio amžiaus jis turi teisę ir į vieną kitą savo paslaptį. Mes neturime trokšti viską apie jį žinoti, tada jis greičiausiai užsisklęstų.

Pažvelgiau Klerei į akis. Mano žmona, pagalvojau tą akimirką. Kodėl gi negalėčiau jos vadinti savo žmona? Mano žmona. Apkabinau ją per liemenį ir prisitraukiau prie savęs. Net jeigu tai ir tetruktų tik šįvakar. Mano žmona ir aš, pasakiau sau mintyse. Mano žmona ir aš norėtume pavartyti vyno kortą.

– Kodėl juokiesi? – paklausė Klerė. Paklausė mano žmona. Pažvelgiau į mudviejų alaus bokalus. Manasis buvo tuščias, o jos – dar tik ketvirtis nugerta. Kaip visada. Mano žmona geria lėčiau nei aš, dar ir dėl šito ją myliu, šįvakar gal net labiau nei kitais vakarais.

– Nieko, – pasakiau. – Pagalvojau... pagalvojau apie mus.

Viskas dėjosi labai greitai: vieną akimirką dar žvelgiau į Klerę, žvelgiau į savo žmoną, tikriausiai meilės kupinu žvilgsniu arba bet kuriuo atveju gėrėdamasis, o kitą akimirką pajutau prieš savo akis užslenkant drėgną šydą.

Kadangi jokiais būdais negalėjau leisti jai ką nors pastebėti, paslėpiau savo veidą jos plaukuose. Dar stipriau suspaudžiau ją savo glėbyje ir užuodžiau: šampūnas. Šampūnas ir kai kas kito, kai kas šilto – laimės kvapas, pamaniau.

Kaip būtų atrodęs šis vakaras, jeigu aš vos prieš valandą būčiau tik palaukęs apačioje, iki ateis laikas pėdinti į restoraną, užuot užlipęs viršun, į Mišelio kambarį?

Kaip tuomet būtų galėjusi pasisukti kita mūsų gyvenimo pusė?

Ar laimės kvapas, kurį ką tik uodžiau savo žmonos plaukuose, vis dar būtų atrodęs vien tik įprastas laimės kvapas, o ne toks, kaip štai dabar – tarsi prisiminimas iš tolimos praeities, tarsi kvapas to, ką kiekvieną mielą sekundę gali prarasti?